

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р ЧАВДАР МИЛЧЕВ МЛАДЕНОВ – НИГГГ-БАН
(член на Научно жури утвърдено с Заповед на Ректора на СУ „Св.
Кл. Охридски” със Заповед № РД 38-673/04.12.2018 г.)

Научна област – 4. Природни науки, математика и информатика.
Професионално направление - 4.4. Науки за Земята („География на населението и селищата”)
Катедра „Регионално развитие”, ГГФ, СУ”Св. Кл. Охридски”

Тема:

БЕЖАНСКИ ПОТОЦИ – ОПАСНОСТ ЗА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Редовен докторант – ИВАН НИКОЛАЕВ НИКОЛАЕВ

1. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА.

Редовният докторант Иван Николаев Николаев е роден през 1986 г. Бакалавър по специалност „Регионално развитие и политика, от ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски” - 2010 г. и Магистър по „Икономика” (банков мениджмънт), в Магистърски факултет на НБУ - 2012 г. Работи като управител-собственик Терагруп БГ“ ЕООД, София. От 2014 до 2017 г. е зачислен като редовен докторант в катедра „Регионално развитие” на ГГФ при СУ „Кл. Охридски”.

2. ДАННИ ДА ДОКТОРАНТУРАТА.

Зачислен е като редовен докторант към Катедра „Регионална и политическа география” в ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски” със Заповед на Ректора РД № 20-1140/21.07.2014. Отчислен е със Заповед на Ректора РД № 20-1007/12.07.2017. Представени са всички данни и документи за образователния процес. Дисертационния труд е обсъден и насочен за защита на разширен съвет на катедри „Регионално развитие” и „Регионална и политическа география” при ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски”. Предоставените документи по процедурата отговарят на Закона за развитие на академичния състав и Правилника за условията и

реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

3. ДАННИ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА И АВТОРЕФЕРАТА.

Дисертационен труд по проблемите на бежанските потоци от географска гледна точка и за националната сигурност не е разработван, което го прави особено актуален. Той е структуриран в 3 глави. Обемът на дисертацията е от 195 стр. Приложени са: 4 карти, 4 таблици и 13 диаграми. Използвани са 125 литературни и статистически източници (94 на кирилица, 16 на латиница и 15 интернат адреса). Този обем отговаря на изискванията за подобен род научни изследвания. Дисертационния труд е съобразен с всички изисквания на Закона „За условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности“ и правилниците за приложението му.

Структурата на дисертационния труд отговаря на темата и в достатъчна степен осветлява изследвания проблем – опасността от бежанските потоци за националната сигурност. Спазени са основните изисквания към един дисертационен труд – формулирани цел и задачи, актуалност и изученост на проблема, анализ на състоянието и тенденциите, прогностични сценарии и заключение. Териториалният обхват е на национално ниво, а времевият обхваща годините 1993 до 2016 г. Във връзка с темата на дисертационния труд е представена 1 публикации. Авторефератът е изготвен според изискванията и отразява същността на дисертационния труд.

Темата на дисертационния труд от научна и приложна гледна точка е актуална причината, за което е размерът на миграцията към Европа особено през 2015 г. (събитие с исторически мащаби и дългосрочно влияние върху страните от Европейския съюз и конкретно за България). Анализът на тази миграция и направените изводи трябва да доведе до предприемане на адекватни мерки и политики съобразно непрекъснатия миграционен натиск от трети страни. Актуалната същност на дисертационния труд се състои и в диференциацията на миграционния поток на „бежанци“ и „икономически мигрант“. Особен проблем за националната сигурност са т.нар. „нелегални мигранти“, който е ключов за обществото и неговото разрешаване е в основата към справянето с цялостния проблем. От географска гледна точка Република България има

своето важно място в Европа относно пътя на тези миграционни вълни. Като цяло страната ни се явява транзитна зона както за регулираната, така и за нелегалната икономическа миграция. Това налага да се разработят специфични комплексни мерки, които са коренно различни от общовалидните за цялата европейска общност. Познаването на бежанските потоци е от много важно значение за провеждането на адекватна геостратегическа политика и за националната сигурност. От географска гледна точка бежанските вълни в научно и управленско отношение не са достатъчно проучени, което прави този дисертационен труд полезен за теорията и практиката.

Обектът на изследване е правилно определен – бежанските потоци и вълната от нелегална миграция към Европейския съюз и в частност Република България. Предметът на изследването е формулиран точно – влиянието на нелегалните миграционни потоци върху националната сигурност на Република България.

Поставената цел в дисертационния труд – доказване, че нелегалните миграционни потоци представляват реална опасност за националната сигурност на България отговаря на заглавието на дисертационния труд. За реализирането на целта са очертани 3 типа задачи, които са достатъчни за разработване на дисертационния труд, но не са ясно формулирани. Обявената научна теза, частично отговаря на дисертационния труд, но е от много важно значение за практическата му насоченост. Използваните методика (не е ясно изложена) и методи за изследване позволяват да се реализират поставените цели и задачи.

Уводната глава обхваща актуалността и изучеността на изследвания проблем. Обоснована е необходимостта от премахване на противоречието в данните на напусналите страната лица. Тук са формулирани обекта, предмета, целите и задачите. Предложените методи са подходящи за това изследване. Анализирани са редица научни изследвания на водещите автори в областта на миграциите и националната сигурност. Тук е необходимо да се обърне внимание върху информационната обезпеченост на изследването.

В първа глава „Основни понятия, нормативна база и методи необходими за дефиниране на проблематиката” се акцентира върху понятийния апарат, което по същество е теоретичната част на изследването. Тук са дефинирани различни понятия от областта на миграцията, като „човешки потоци”, „бежанци” и др. Понятията са

дефинирани въз основа на международните и националните нормативни документи и законодателства. Тук би трябвало да се анализират факторите, които предизвикват миграцията и по-специално формирането на бежанските потоци. Съвсем правилно са посочени нормативните документи от международната система за Закрила на бежанците, за да може да открият проблемите от нерегламентираната миграция. Обърнато е специално внимание на Европейското законодателство, касаещо статута и правомощията на лицата имигриращи в границите на ЕС на база искане за международна закрила. Анализирани са българските нормативни документи по изследвания проблем (като Закон за убежището и бежанците, Закон за чужденците в Република България, Закон за влизането, пребиваването и напускането на Република България на гражданите на Европейския съюз и на членовете на техните семейства, Наредба за отговорността и координацията на държавните органи, осъществяващи действията по прилагането на Регламент Дъблин и Регламент Евродак, Споразумение между правителството на Република България и Върховния комисар в ООН за бежанците, Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията 2015-2020 г. и др.). Точно са разграничени и са направени кратки характеристики на 4-те вида мигранти подлежащи на международна закрила – статут на бежанец, хуманитарен статут, временна закрила и убежище.

В главата от терминологична гледна точка е формулирана основната проблематика на дисертацията – „националната сигурност”. Според мен тази част от главата, поради нейната важност можеше да се оформи като самостоятелна глава, защото е анализирана всеобхватно, а не целево, както е посочено в заглавието на главата. Изследвано е в исторически план развитието на съдържателната страна на понятието „национална сигурност”. Правилно е посочено, че категорията национална сигурност е динамично състояние и специфична за държавата, в зависимост от нейния международен статут, политически и икономически суверенитет, специфични национални ценности и интереси, според което определя националната си сигурност. Йерархията на националната сигурност обхваща 5 нива – от индивида, през групи хора, държава, групи държави и т.н. Отчетена е основополагащата роля на държавата за националната сигурност като е посочено, че в определени периоди нараства ролята на „международната сигурност”. В България системата национална сигурност е урегулирана с редица нормативни и поднормативни актове и

стратегически документи, а институцията, която е пряко отговорна за националната сигурност е Държавната агенция „Национална сигурност”, която е пряко подчинена на Министерския съвет. В нормативната база са дефинирани понятия, като "Риск за националната сигурност", Заплаха за националната сигурност", "Криза" и др.

Втората част на първа глава е 1.2 „Актуални заплахи за националната сигурност на България”. Мястото ѝ е удачно да бъде след втора глава. Тук е анализирано актуалното състояние на националната сигурност в България. Обърнато е внимание на заплахите и опасностите за нея. Направена е подбрана извадка то Стратегията за националната сигурност на Република България (2011 г.). В нея проблема с миграционния натиск е формулиран преди той да се случи в Европа. Правилно е изведена тезата за отражението на външната среда за сигурност върху националната ни сигурност в условията на глобализация, която е формулирана в т. 34 “Нестабилната икономическа и политическа обстановка и ниският стандарт на живот в държави и региони от „третия свят“ генерират миграционен натиск върху страната като външна граница на ЕС“. В документа, макар и без ясна конкретика е дефиниран проблема за заплахите от бежанските потоци на националните ни граници, като е обърнато особено внимание на рисковете от увеличаване миграционен натиск, нарастващото влияние на радикалните движения и активиране на международни терористични мрежи в непосредствена близост до Европа. Взето е критично отношение към Първият публичен доклад на ДАНС е за 2015 г., като е отбелязано, че миграционния поток през България има транзитен характер, както и за приоритетите за работа на ДАНС. Тука са приведени данни от Държавната агенцията за бежанците при МС за периода 1993-2016 г., а се анализират само тези от 2013 до 2016 г., когато се наблюдава пикът на бежанците преминали границата като голяма част от тях са от категорията на нелегалните мигранти. Отбелязан е фактът, че гражданите на Сирия, най-силно засегнатата държава от военен конфликт не формират основната част от миграционния поток. За 2016 г-сирийските лица потърсили закрила е повече от 3 пъти по-малък от тези на Афганистан и 2 пъти по-малко то Ирак. Като се има предвид, че тези две държави са най-рискови, може да се съди каква опасност представляват за националната сигурност на България. Това води и до големия брой отказани исканията, като правилно е подчертано, че не става въпроса за бежанска

вълна, предизвикана от обективни причини посочени в международните спогодби.

Третата част на първа глава 1.3 „Анализ на приложената фактологическа рамка” може да се приема за обобщаваща на първа глава. Точно е казано, че според приложената терминология може да се твърди, че бежанските потоци представляват сериозна опасност за националната сигурност. Според състава и вида на човешките потоци, минаващи през страната ни, е направен правилния извод, че страната ни не е изправена пред бежанска вълна, а на значителен натиск от нелегални имигранти, предизвикан в по-голяма степен от икономически причини, отколкото от военен и политически конфликт. Според автора съвременните граждански война или етнически и религиозни междуособици не са основната причина, а катализатор за засилването на тези процеси и превръщането им в дългосрочна тенденция, заплашваща да компрометира досегашния обществена сфера, което от своя страна е главна причина, за националната ни сигурност с многопластови и широкообхватни измерения.

В първа глава докторантът показва познания за изследванията по проблема и познаване на богатата научна и нормативна литература по въпроса, което се вижда и от богатия набор литературни източници. Анализирани са правно-административната база отнасяща се до миграцията и националната сигурност. Определен е времевият обхват в дисертационния труд.

Втора глава е с обем около 60 стр.) където се прави ретроспекция на миграционните потоци и е взето отношение относно съвременните аспекти на миграционните процеси. Тя е разработена в 2 подглави - широкообхватен исторически обзор на бежанските вълни и съвременните проблеми на миграционните процеси. Според мен Великото преселение на народите не е ключов пример поради което не може да се отнесе към бежанските вълни. Това се вижда и от направения обзор, според който придвижващите се човешки потоци имат „грабителска” цел, а по-късно те трайно се заселват в новите територии. Правилен е изводът, че преселенията са променили демографската ситуация в автохтонните територии и могат да се оприличат на съвременната икономическа миграция. Резултатът на завладяването им от номадските племена е довело до подчиняване на местното население, налагане на собствените религии, обичаи и порядки и пр., което на практика е нарушаване на националната сигурност на местното население и заличаване на държавата. Правилна е

аналогията, че в съвременните условия в страните от ЕС представляват притегателна сила за привличане на мигранти от другите части на света. За този период в дисертацията не е показано да са формирали бежански вълни от местното население в резултат от инвазиите. Изключение правят бежанските вълни от гоненията по религиозни и етнически причини. Типични са преселванията на евреи, което е отразено в подглавата 2.1.2. „Преселване на сефарадските евреи в Османската империя” и на цигани в подглавата 2.1.3 „Факти и митове за миграцията на ромите (циганите) в Европа”. Първите могат да се отнесат към принудителната, а вторите към нелегалната миграция. В подглава 2.1.4 „Бежански вълни в ЕС” е разгледан периодът след Втората световна война, който е разделен на 2 етапа – 50-те-60 –те години и след 1992 г. Първият етап е икономически предизвикан, като основните потоци са от Турция към Западна Европа (основно към Германия), Северна Африка и Азия. За този период не са отразени мигрантите от Гърция, Югославия и Португалия. Правилно е посочено, че икономическите имигранти са наети за непрестижна и най-ниско квалифицирана работа, което е оценявано като национална потребност. Във времето поради натрупването на големи маси от хора, натурализация и естествено възпроизводство, се взимат рестриктивни мерки за регулация на тези миграционни потоци, една от които е усложнена схема за натурализация. Втория етап започва след разпада на източния блок и обединението на Германия. Тази имиграция е непредизвикана и е насочена от страните от Източна Европа, към страните от Западна Европа. Тези имигранти не представляват заплаха за западните страни, защото те са с квалификация, висок образователен ценз и европейски морални и етични нагласи и по-лесно се интегрират в местните общества. В тази част на дисертацията са показани и характеризирани бежанските вълни към и от България след Освобождението. Показано е, че заселническите потоци са преобладаващо от българи, а изселническите от други етноси – турци, черкези, евреи, арменци, гърци, румънци и др. Правилно е посочено, че част от бежанските потоци са в резултат от войните на Балканския полуостров. Посочени са местата, от които тръгват бежанските потоци и са споменати мерките, които са взети за настаняване и устройване на имигрантите. За този период не е взето отношение към емигрантските потоци.

Във втората част на главата се изследват съвременните аспекти на миграционните процеси. Отбелязано е, че има голям ръст на хората

принудително напусналите родните си страни. Посочени са страните отдаващи или приемащи на значителни миграционни потоци. Направеният основен извод е, че те са ориентирани основно към съседните държави. Подробно се разглежда Европейската мигрантска криза след 2015 г. Катализатор за нея е гражданската война в Сирия, но влияние имат размириците в арабския свят и в страните от Северна Африка и притегателните икономически и социални възможности на ЕС. Поради това точно е отбелязано, че са засечени над 1,8 млн. опита за нелегално пресичане на външните граници на ЕС (2015 г.). Анализирани са особеностите на трите основни миграционни маршрута към Европа – Източносредиземноморския, Западнобалканския и Централносредиземноморския. Определено е, че миграционните потоци на две от трасетата се формират в Турция, като Източносредиземноморския е основният източник на нелегалния миграционен поток. Приведени са количествени данни за нелегалните мигранти и трасетата, за всеки един маршрут. Отбелязан е фактът, че не всички са страни членки на ЕС и не споделят еднакви международни ангажименти. Основната особеност на Централносредиземноморския маршрут е, че миграционните потоци се формират по северните брегове на Африка (Либия и Тунис) и през водите на Средиземно море до територията на Италия. Повечето мигранти са африканци, но точната им националност в много случаи не е категорично установена. Подчертан е високият риск при придвижването на мигрантите и многобройните инциденти със смъртни случаи по този маршрут. Локализацията на новодошлите мигранти е насочена към Германия (1/3 от всички поискали убежище,), Унгария, Швеция и Австрия. Уместен е изводът, че има изключителна неравномерност между страните членки на ЕС по отношение на заплахите свързани с миграционната вълна, като асиметричността не е обвързана с географското разположение на държавите. Отбелязан е афинитетът на мигрантите към определени държави в ЕС с по-висок жизнен стандарт, по-социално ангажирана обществена система и благоприятни условия за местоустановяване. За България е установено, че е под средното равнище за страните от ЕД по показателя молби за убежище. Тук да локализират само 1,6 % от новопристигащите мигранти, сред които преобладават сирийци, афганистанци и иракчани. В трета подглава са разгледани политиките на някои страни от ЕС по отношение на миграционния натиск. Подбрани са 4 страни – Германия, Швеция, Унгария и Гърция, които прилагат различни

специфични подходи за решаване проблема с мигрантската криза в Европа. Направена е оценка на подготвеността на ЕС по отношение на миграцията. Правилно е подчертано, че мигрантската криза през 2015г. е най-яркото доказателство за тромавата и мудна система на европейските институции. Предприетите мерни от ЕС са категоризирани в 7 насоки – 1. Предотвратяване на незаконните бежански потоци; 2. Посрещане на спешни хуманитарни нужди; 3. Спасяване на човешки живот в открито море и борба с престъпните мрежи; 4. Укрепване на външните граници; 5. Укрепване на вътрешната солидарност и отговорност; 6. Осигуряване на законни възможности за презаселване; 7. Връщане и обратно приемане на незаконни мигранти. Обоснована е тезата, че споразумението с Турция от 2016 г. е довело до спад на нелегалния мигрантския поток от Турция към Европа, но има политическа и финансова същност с всички последствия от това.

В тази глава на дисертационния труд докторантът потвърждава възможностите си да прави историко-географски анализ на миграционните потоци, да анализира и интерпретира емпиричния материал и да оценява съвременните аспекти на миграционните процеси в Европа.

Третата глава „Държавна политика за преодоляване на мигрантската криза в България и сценарии за нови потоци“ е с научно-приложна (62 стр.). Тук са и основните научни приноси на дисертационния труд. Според мен тази глава може да бъде разделена на две. Подглавите 2-ра и 3-та е могло да се обособят като самостоятелна прогностична глава.

В резултат от миграционния натиск на нелегални мигранти е застрашена националната сигурност на България. В тази глава на дисертацията се акцентира върху мерките и стратегиите които предприемат българските институции и върху сценариите за възможности от бъдещи миграционни вълни.

Стратегията за борба с миграцията се основава на единните позиции на ЕС, за опазване на външните граници, предоставяне на убежище на търсещите закрила, интеграция на новоприетите чужденци, мерки за решаване на конфликтите довели до тези бежански вълни и т.н., независимо че страните членки на ЕС не са единни в позициите си и политиките. Според докторанта България спазва и ангажиментите по международните хуманитарни спогодби, които сме подписали и предоставянето на хуманитарен статут и убежище на търсещите закрила чужденци не беше спирано. Първоначално са взети спешни охранителни

мерки по границата за овладяване на кризисната ситуация, а след това изграждане на защитно съоръжение. Направена е характеристика на техническите особености на защитното съоръжение. Направено е сравнение с подобно съоръжение изградено в Унгария, като ефикасността на унгарското е много по-висока от тази на българското (по оценка 15 пъти), но на по-ниска цена. В дисертацията е разработен проект в 2 варианта за изграждане на защитна стена по подобие на унгарската според показателите и параметрите, които са използвани там.

Другата стратегия (3.1.2) т. нар. „интеграционна стратегия“ се отнася до интеграцията на мигрантите и демографската ситуация. Тя е резултат от общата политика на Европейския съюз. Доколкото България подкрепя тази политика може да съдим от стратегическите документи, които са изготвени от българското правителство (вж. „Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията 2015-2020 г.“). Според демографската ситуация в България, в дисертационния труд се казва, че има възможност да се провежда този тип политика. Това е спорен момент, защото не се решават демографски въпроси, а само икономически, мигрантите се разглеждат само като източник на работна сила. Поради транзитния характер на страната ни за мигрантите (не желаят да останат в страната ни), не могат ефективно да се приложат конкретните мерки и услуги за интеграция (достъп до образование и обучение по български език, заетост, признаване на квалификации, здравни грижи, социално подпомагане, жилищно настаняване и пр.). Точно е посочено, че поради краткия период във времеви обхват на изследването, в който тази регулация действа няма как да се посочи информация за лицата възползвали се от възможностите за интеграция. С известна условност може да се съгласим с твърдението, че действията на държавната власт в посока стимулиране на интеграцията на лица получили закрила у нас, могат да доведат до позитивен ефект за икономиката и демографската картина, което трябва да бъде стимулирано и управлявано. Правилен е принципа относно връщането на нелегалните мигранти в държавите по произход, но мерките и инициативите в тази посока все още са не са общи, неясни и оставят вратичка за вероятно очакваната им неприложимост. Политиката на България относно тези мигранти в посока на доброволно връщане, правилно е оценен като неефективна, а някои от мерките очертани в Стратегията са окачествени като „поредица кухи фрази“.

В подглава 3.1.3 са анализирани данните за миграционния натиск в България. Разгледана е динамиката на миграционните потоци и е установена тенденция на намаление в резултат от взетите от правителството мерки. Най-много опити за нарушаване на държавната граница са направили граждани на Афганистан, Ирак, Пакистан, Сирия и др., а най-много опити за незаконно преминаване на държавната граница от граждани на трети страни са установени на българо-сръбската граница. От това следва извода, че България продължава да бъде транзитна зона в бежанските маршрути.

Научно-приложна стойност има подглавата 3.3.2 отнасяща за възможните сценарии за потенциални миграционни кризи. Много точно е посочено, че в краткосрочна перспектива потенциалният източник на мигранти отново е Турция, където има над 3 милиона бежанци. Разработените сценарии са във времеви аспект съобразно срока на реализация – краткосрочен, средносрочен и дългосрочен и са съобразени с продължителността на предприеманите мерки, както и с последствията от трите типа стратегии, прилагани до момента в ЕС и от България.

Според краткосрочният вариант унгарските мерки ще доведат до гръцки резултат - екстремна миграционна ситуация, а това е пълен отказ на страната да изпълнява ангажиментите си като страна член на ЕС, по отношение на нелегалната миграция и транзитирането на човешките потоци извън територията на страната в посока вътрешността на Съюза. Екстремната ситуация според този сценарий поставя на първо място изпитанието на възможностите на стратегията за управление на кризисни ситуации. Страната ни може да разчита само на изградената ограда и на човешкия фактор за охрана на границата. Съвсем точно е казано, че при нова криза, „пропускливостта на границите“ ни може да доведе до редица санкции от страна на международните ни партньори. Теоретично този сценарий е възможен, но на практика е малко вероятен.

Според средносрочния сценарий при прилагане на германската интеграционна система ще се стигне до шведски резултат – блокиране на администрацията и невъзможност за планиран прием на имигранти. Капацитетът на България за приемане и временно настаняване на имигранти е ограничен, поради което няма да може да се осигури 86% от бежанския поток. Ефектът от имиграцията според този вариант върху демографската ситуация в България е оценен, като положителен в краткосрочен средносрочен план. Правилно е казано, че за подобрене на

сегашната демографска ситуация в България, ще са необходими абсурдно високи имиграционни потоци и ще доведе до съществени етнодемографски промени, поради невъзможността за асимилация.

Третият сценарий – дългосрочния, касае предизвикателствата пред България свързани със заплахите от миграционен натиск на нови потоци от региона на Централна и Източна Африка. Опасност за България има от обединението на блискоизточния и северноафриканския миграционен поток. В тази част на дисертацията не е показано какви ще са предизвикателствата за България според този сценарий. Според мен той ще е икономически, защото ще трябва да се заделят допълнителни средства за антимиграционните програми за Африка

Подглава 3.3 припокрива частично подглава 3.2.3. Правилно е отчетено, че е налице тенденция на зараждаща се мащабна миграционна вълна от Африка в посока Европа. Направено е умозаключение, че е въпрос на време част от тези мигранти да поемат по другите маршрути, респективно и към територията на България. За предотвратяването на опасностите за националната ни сигурност, породени от тези миграционни потоци трябва да бъдат в посоката на съвместните усилия на ЕС за финансиране на мерки за подобряване на качеството на живот в страните, от които идват мигрантите. Функционирането на фонда на ЕС за африканските държави е добро начало на стратегията за задържане на миграционните потоци в близост до страните им на произход и съответно далеч от територията на ЕС и България.

Заключението обобщава резултатите от дисертацията в научно-познавателно и практическо направление. То дава добра представа за свършената работа в дисертационния труд. Отговорено е положително на въпроса дали бежанските потоци представляват са опасност за националната сигурност на България. В него аргументирано е показано, че страната ни не може самостоятелно да се справи с прогнозирания засилен натиск от нелегални и икономически имигранти, поради което трябва активно да участва в общоевропейската политика за задържане на потоците от икономически мигранти от Близкия Изток и Централна и Източна Африка в страните им по произход или на територията на държави по трасето им към границите на ЕС, но извън границите на ЕС. Показана е условността на използваната терминология. Правилен е изводът в заключението, че бежанските потоци сами по себе си не представляват заплаха за националната сигурност, а че улесняват

формирането на значителни потоци от нелегални икономически имигранти от размирните региони в Близкия Изток и Централна и Източна Африка. Подчертано е, че нехомогенността на управленските центрове на ЕС затруднява реакциите в кризисни ситуации, която се дължи на свръхлибералните ценности (от една страна политика на „отворените врати“ с цел интеграция и асимилация, от друга войнстваща отбранителна политика, а от трета пълно незачитане на общите правила за функциониране на общността). Поради тези причини единственият изход за България е политиката и дипломацията, независимо че в краткосрочен план резултатите да изглеждат незадоволителни, това решението на цялостния проблем с нелегалната имиграция за ЕС в дългосрочна перспектива. Аргументирано е че имиграцията не решава дисбаланса на демографските процеси и демографските структури в съвременната демографска ситуация на България.

Към дисертационния труд могат да се направят някои бележки:

1. Структурата на дисертацията не води до по-ясно логично изложение;
2. Преплитат се анализите за бежанските вълни и нелегалната миграция;
3. Заключениеята на трите глави не са аналитични;
4. Не е направена оценка на информацията за миграционните потоци;
5. Не показано как да се приложат резултатите в практиката;
6. Има много повторения;
7. Автореферата не е редактиран, има пропуски и много машинописни и правописни грешки.

Приложеният списък от приноси отговарят на направените анализи. Някои от приносните моменти не са формулирани точно и могат да претърпят редакция.

В дисертационния труд е обработен огромен по обем емпиричен материал, който е систематизиран и коректно интерпретиран.

Основните приноси в дисертационния труд обогатяват съществуващите знания и имат научен и приложен характер.

Най-общо научните достойнства на дисертационния труд са:

- достатъчно пълно и точно от научно-познавателна гледна точка е изяснен понятийно-терминологичния апарат, разграничени са „нелегалните, икономически мигранти“ от общото понятие „бежанска вълна“;

- анализирани са специфичните особености на имиграцията в България, като са очертани маршрутите, етническият състав по пола и възраст;
- систематизирана е нормативната база и методите за оценяването на бежанските потоци като опасност за националната сигурност на България;
- разработени са сценарии за потенциални миграционни кризи;
- направен е критичен анализ на европейските стратегии и на националното законодателство по отношение на външната миграция;
- доказано е, че интеграцията на имигрантите няма да доведе до подобряване на демографската ситуация в България;
- добре са разработени графичните и картографските материали.

Дисертационният труд и направените публикации са самостоятелно дело на докторанта.

Заключение: Представеният труд е актуален, дисертабилен и в завършен вид. Докторантът показва необходимите знания и умения за успешна самостоятелна научна работа, като използва съвременни научноизследователски методи. От направения анализ и получените резултати в дисертационния труд се вижда, че формулираната цел е успешно изпълнена. Независимо от направените бележки, основавайки се на горепосочените научни приноси и достойнства предлагам на Научното жури да присъди на Иван Николаев Николаев научно-образователната степен доктор по научната специалност „География на населението и селищата”.

София, 29.01.2019 г.

Рецензент:

(Проф. д-р Ч. Младенов)